

Мистецька Буча... За пару років до війни

Валентина Грицук

*Ця стаття була написана про О-Фест у Бучі перед війною. А
нині це – погляд у мирне, префрасне минуле...
Ворог зі Сходу дивується українській європейськості та культу-
рі і вперто жорстоко руйнує це. Але не вдасться.
Все буде Україна!*

Концерт симфонічної музики під час Міжнародного музичного фестивалю у Бучі. 2021.

8 червня 2020 року відкрився у Бучі, а 9-го продовжився і завершився у Києві Міжнародний музичний фестиваль, організований Київським національним театром оперети, Бучанською міськрадою та відділом культури національностей та релігій Бучанської міськради за підтримки Київської міськдержадміністрації.

На його відкритті, при головному вході у міський парк Бучі, співак Олег Скрипка, родом з Бучі, «проста людина» в шортах, сказав, що в Парижі (де він раніше жив-творив) він такого парку не бачив. Генеральний директор-художній керівник Театру оперети, автор ідеї фесту Богдан Струтинський засвідчив (хоча не раз це довела сама історія), що Європа починається з Києва.

А свідки першого дня фестивалю (гадаю, не лише я) можуть гордо сказати, що Європа не з Києва, а з Бучі починається. Відштовхуючись від цього твердження, можна згадати, що буч є багато: село Буча в Угорщині, село Буча в Румунії, хутір Бучин (напевно, син Бучі) на моїй рідній Волині на Любешівщині, де в Свято-Миколаївському храмі біля Стоходу і Прип'яті міститься одна з найбільших святинь православної України – Бучинська ікона Божої Матері...

З латиської-князівської «буча» перекладається як «поцілунок», а з української-князівської на сучасну – як «вир», де

проявилось в багатьох «поетичних відступах») вже в перші хвилини фільму виявлено бажання автора створити зовсім «інший» фільм. Режисер як виконавець головної ролі переповнює стрічку своєю присутністю, відчуваючи себе безмежно вільним – настільки, що може кинути все, перейти рамки сюжету по синусоїді неочікуваного натхнення – побічного результату любові до власного життєвого досвіду, значною мірою обумовленого досвідом Григорія Сковороди (чий життєвий досвід був заснований як на вишукано-раціональних, так і на ірраціональних образних елементах). Занурення Миколайчука в духовний світ найвидатнішого українського філософа й перенесення не лише його психології, а й і його мови у мову Фабіяна (інколи в непроявленій символічній формі, інколи в формі буквальної цитати), приводить до використання міметичних знаків і слів, немислимих у власній мові Миколайчука, однак характерних для найвищого розквіту української філософської думки доби бароко.

Жоден закадровий текст чи «внутрішній монолог», що відтворює мову автора в його персонажеві, в ідеальному випадку рівному йому за соціальним статусом, що належить до його покоління й тому говорить з ним однією мовою, не змогли б так точно передати єдність і перетікання часів, як феноменальна «невласне пряма суб'єктивність» миколайчуківського «Вавилону». Усі окремі, вочевидь створені метафори: «політ голубів», що метафоризує стан людської душі (тривогу, радість тощо), були б у цій стрічці брутальними й умовними. Відтіночна, майже невідчутна метафора, яку Миколайчук (актор і режисер) використовує в своїй ролі (як раніше в ролі «закадрового голосу» Сковороди в документальній стрічці Ролана Сергієнка «Відкрий себе»⁴, присвяченій видатному українському філософу), створює те ефемерне поетичне сяйво, що не може бути досягнуте за будь-яких інших умов.

Створюючи «поетичний фільм», завжди двійстий за природою, в його центр режисер заклад постать, що могла надати фільму «домінуючий психологічний стан» – постать Філософа, в чомусь не зовсім «нормального» з точки зору приземленого обивателя, однак конче потрібного для створення мімесису, що відкриває перед режисером повну свободу відносно жанрово-стильових аномалій і провокацій, які свідчать про наявність у цьому фільмі іншого – такого, який автор зняв би у випадку вільного волевиявлення (без тиску цензури). Фільм, що відкрито носив би експресивно-експресіоністський характер і не мав би «маскуючого» персонажа (головного героя) з того ж культурного середовища, що й режисер, – його аналог з точки зору культури, мови, психології. Іван Миколайчук своєю поетичною стрічкою, створеною всупереч обставинам, зробив помітний внесок у творення раціонального «словника нації», що його зручно було використовувати у наскрізь цензурованому суспільстві.

⁴ Швець Маргарита. «Наука щастя» Сковороди (до 300-ліття Григорія Сковороди та 50-ліття фільму «Відкрий себе»). Кіно-Театр. 2022, №5.

Водяник живе. За ним згадуються всі персонажі «Лісової пісні» і висока європейська модерність Лесі Українки. Один із таких персонажів, Чоловік-Зелений ведмідь (актор у костюмі зі штучного плюща), бродив лабіринтами зеленого Французького дворика, ніби його оживили ландшафтний елемент, і з ним залюбки всі фотографувалися. Я погладила по плечу цю добру «снігову людину» у 30-градусній святковій атмосфері, адже самій доводилося бродити у костюмі ведмедя спекотним Луцьком на свята, наприклад, на «День Луцька», масовиком-витівником від культурно-освітнього училища. Погладила на згадку про юність. Мистецтво вимагає жертв.

Напевно, ніколи ще не було на театральному фестивалі стільки дітей (багато дитячих програм, доглянутий парк, чудова погода). Складалося враження, що і дорослі, й діти – або збуджено-радісні, або розімліло мрійливі. Дами з білими парасольками від сонця, як у панських маетках минулих століть, гуляли парком вперемішку з моложавими бабусями в бейсболках та білих кросівках на босу ногу. Мода вимагає жертв.

У масі публіки циліндри на головах і метелики-краватки змішалися з великими спинами в сукнях і голими ногами з-під коротких спідничок і шортів. Чорні окуляри відпочивальників – і прозорі окуляри журналістів. М'які червоні крісла-подушки на зеленій траві під могутніми дубами і соснами – з напівлежачими товстунами в них, а перед ними ажурно-чорна ведуча, обрамлена архітектурою білої альтанки.

Етно, джаз, класика переплелися тут дивовижною примхливою мішаниною, що була виправданою, органічною.

Підтоптані поліцейські-охоронці в чорному – справа, велосипедики, квадроцикли-велосипедики з дітьми, закохана романтична пара між ними на ходулях навалювалися назустріч, ледь прошмигнула під аркою зі сплетених рук пари на ходулях зі своїм журналістським блокнотом, не припиняючи писати цей начерк...

Маленькі песики, великі бородаті мачо зі старшими кра-сунями-зірками у таких великих темних окулярах, що не впізнати. Але зірковість – стовідсоткова. Ліворуч величезне дзеркало прихилилося до товстого і прямого, як стріла, височезного дуба з написом на дзеркалі «# і love Ofest». Ніби спеціально, щоб зірки могли помилуватися собою, поправляючи капелюшки.

Поряд сувеніри, серед яких на мене чекав браслет з орнаментом точно таким, як на моїй літній блузочці в цей день. А ще ж цілий субпарк образотворчого мистецтва. В центрі парку, серед музичних, кулінарних, розважальних локацій, – розмістилися митці з дерев'яними скульптурами, живописом та майстер-класами для малих і старих. А ще ж «Поезофонія» за участі відомих літераторів!

Гранд-концерт в літньому театрі парку за участі колективу Національної оперети України та солістів провідних музичних театрів з Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Грузії, Ірану, Казахстану, Китаю, Литви, Молдови, Об'єднаних Арабських Еміратів, Польщі, Румунії, Узбекистану – завершив дійство в Бучі, що продовжилося наступного дня у Києві, а наступного року знову повернеться у місце, де виток Європи.

Репресовані кінематографісти. Аркадій Добровольський

Ольга Устинова

Сценарист Аркадій
Добровольський.

Уродженець Вінницької області Аркадій Добровольський (1911 – 1969) почав свій творчий шлях із написання віршів, поєднуючи це з роботою на різних заводах, до того навіть не закінчивши профшколу через нестачу коштів. Вірші друкувалися в журналах «Молодий більшовик», «Життя й революція», «Глобус». 1930, у віці 19 років, майбутній сценарист долучається до пролетарської літературної організації «Молодняк», яка в свою чергу утворилася внаслідок розколу харківського «Гарту». За рік юнаку вдається вступити до літературно-лінгвістичного факультету Київського інституту народної освіти (нині це КНУ ім. Тараса Шевченка), однак більше однієї зими він там не затримався¹. Опісля встиг деякий час завідувати Будинком літераторів у Києві. Згодом Добровольський вливається в середовище кінематографістів: на Київській кінофабриці він працював як редактор-консультант і як штатний сценарист. Врешті-решт, 1936 року він стає студентом Всесоюзного інституту кінематографії.

До Великого терору лишався рік. Цей рік, втім, став плідним для митця: окрім збірки поезій «Квітнуть жита», а також збірки оповідань «Подільські аргонавти», видати які він не встиг, Аркадій Добровольський написав кілька сценаріїв: «Щасливий фініш» у співавторстві з Вадимом Охрименком, із Євгенієм Помещиковим – сценарій до музичної комедії «Багата наречена». За сценарієм «Полюшко-поле» у співавторстві з Помещиковим був знятий надзвичайно успішний музичний фільм «Трактористи». Визнання за фільм, який був удостоєний Сталінської премії і який показували чи не на всіх кіноекранах СРСР, сценарист не отримав. Ще під час зйомок – а вони відбувалися на Миколаївщині – 15 січня 1937 року Аркадія Добровольського заарештовують у квартирі його приятеля, все того ж Євгенія Помещикова. Звинувачення стандартні: контрреволюційна діяльність з домішками націоналізму та тероризму². 25-річного юнака катували, і він був змушений визнати

¹ Добровольський Аркадій Захарович / Подолинний А. М. // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-22404>

² Там само.